

"Miután szerencsésen befejeződtek az 1702. és 1703-ban Magyarország apostoli királyságában szított háborús zűrzavarok, a váci püspökséget megkapta 1714-ben Kollonits Zsigmond, aki az Istentől rábizott nyájról gondoskodni akarván, Vác városába a Kegyes Iskolákat bevezette, kijelölve nekik ideiglenesen azon hely plébániájának irányítását."

1714-ben alapítja intézetünket **gróf Kollonits Zsigmond váci megyéspüspök**. Az alapító szerződés értelmében a piarista atyák megbízást kapnak:

- a plébánia vezetésére,
- elégséges és alkalmas helyet a templom, az iskola, az udvar és a kert, valamint egy 12 személyes rendház részére,
- a rendház a "legszentebb Szentháromság" tiszteletére létesül.

Ezenfelül kötelességük:

- hogy nem sérthetik az alapító jogait (tized, vám, mészárszék, italmérés),
- iskolaállítás az első alapismeretektől kezdődő oktatásra: a szónoklat, a számtan, az ének-zene tanítására,
- ha az egyházmegyének szükséges, az erkölctan és a hitvita tanítása,
- a körmeneteken és az énekkarban való részvétel a székesegyházban,
- szentmise az alapítók lelkiüdvéért.

*"Az új rendházban a piarista viceprovinciális rendeletére elfoglalják helyüket a következők: elsőnek: P. Leonardus a S. Eustachio (**Zajkányi Lénárd**), másodikként: P. Adalbertus a S. Stephano áldozópap, őket követték: P. Christianus a S. Brunone és P. Emericus a S. Brunone. A következő évben, **1715-ben**, nevezik ki ide előjárónak és a theologia moralis tanárának a teológusokhoz P. Joannes a S. Ladislaot..."*

1807-ből maradt fenn a gimnázium első évkönyve, mely tartalmazza a tanulók és az őket tanító tanárok neveit. Eszerint ebben az évben 233 tanulója van az iskolának, akiket 9 csoportban tanítanak az elsajátítandó tananyagnak megfelelően: arithmetistae, grammatastae, principistae, maiores parvistae, minores parvistae, coniugatastae, declinistae és legentes.

Például a grammatista osztály névsora a mai szokás szerinti összeállításban így alakul:

Berinkei Márton	14 éves	Jánossy István	16 éves
Botka István	18 éves	Jeszenszky Mihály	16 éves
Bozsik Mihály	13 éves	Kecskeméti István	14 éves
Bruchacs János	13 éves	Komáromy Ferenc	16 éves
Csáky Mihály	16 éves	Krajckovics Ádám	17 éves
Dékány János	15 éves	Kristoff Márton	16 éves
Diviky Bálint	15 éves	Liptai Mihály	15 éves
Fábri János	17 éves	Lőre István	18 éves
Gáll József	16 éves	Marczkovics József	13 éves
Géczy Mihály	15 éves	Mialtso Jakab	16 éves
Guttmonn Mátyás	15 éves	Rajna György	18 éves
Inkács Pál	16 éves	Skantik András	18 éves
Janik Pál	15 éves	Szabó László	14 éves
Janikovics Antal	16 éves	Szappanyos János	19 éves

Érdeemes megfigyelni a neveket. Zömében 15-16 éves magyar fiúk. Az évkönyv mindjárt a legelső névsor végén feltünteti, hogy ebben az esztendőben két iskoladrámát is előadtak. Az egyiket Epikurosról, a másikat a tanár vértanúról, Szent Kassziánról. Az alapítás után három évvel már megjelenik a váci iskoladráma, mely egyúttal vizsga is...

1719. november 1-től már nem a piaristák vezetik a plébániát, így anyagi alapjaik nagyrészt megszűnnek. A következő évben **Berkes András nagyprépost**, felszentelt püspök veszi át a Rómába távozott püspöktől az egyházmegye irányítását. Számtalan esetben mutatja meg a Rend iránti jóakarátát és szeretetét.

1725-ben Berkes András két telket is a piaristáknak ajándékoz, sőt följánlja saját házát is, csak egy állandó tartózkodási helyet tart fenn magának. Az épületet saját költségén iskolai célokra át is alakíttatja. Az építkezés ideje alatt visszahúzódik a ház kamrájába, ahol addig csak üres edényeket tároltak. Mindezt csak azért, hogy a piarista atyáknak (a saját házában!) a legkevésbé se legyen a terhére.

"Mindezekhez járul, hogy amikor a mieinknek szinte semmije sincs és ajtóról ajtóra járva kell koldulniok, időnként maga eteti őket a sajátjából, sőt elég gyakran, amikor a papoknak kell koldulniok [...] ő misézik a diákoknak, vagy tanítja a hittant a sekrestyében [...] mindezt vidáman és derült arckifejezéssel..."

Ugyanebben az évben ő teszi le a piarista templom, piarista címerrel ellátott alapkövét.

1727-ben ugyancsak ő áldja meg a már használható szentélyt és a rendházat.

1732-ben a háztörténet már *"házi és iskolai színházról"* beszél, melyet kimeszelnek és fölékesítenek. A ház ezen részének díszes kapubejáratot készíttetnek faragott kövekből. Mindez az iskolai színjátszás jelentőségét mutatja.

1733–34-ben hatosztályossá bővül az intézet, megnyílik a retorikai és a poétikai osztály.

1736-ban újból négyosztályossá lesz az iskola, de bölcsészeti tanfolyammal.

1739–42-ig a **pestisjárvány** miatt szünetel a tanítás. Sokan elhagyják a várost. Az itt maradók lelkipásztori ellátását három pap vállalja magára, akik közül a ferences és a domonkos rendi szerzetesek rövidesen a ragály áldozataivá válnak. Az egymagára maradó káplán mellé szegődik a szolgálatban **P. Osztertak Benedek** (a S. Joanne Nepomuceno) piarista atya, aki *"a városban lelkipásztor nélkül maradt magyarokat és szlávokat a ragály tombolása idején lelki gondozásban részesítette; sőt a plébános nélkül maradt, pestisben megbetegedett kosdiakhoz és rádiakhoz is kiutazott. A városban az elkülönített kórházak megszűnván a pestissel fertőzött kosdiakhoz ment, és ott is maradt, amíg ez a helység is meg nem tisztult."*

1757. június 2-án foglalja el a váci püspöki széket – a város és a váci piarista iskola talán egyik legnagyobb jótévője – **gróf Migazzi Kristóf**. Amidőn elnyeri a bécsi érsekséget és a bíborosi méltóságot, minden erejével a két rábizott egyházmegye felvirágoztatásán dolgozik. 1761 hozza őt végleg Vácre, mint a váci egyházmegye örökös adminisztrátorát.

1762-ben a szegény származású nemesi ifjak részére megalapítja a **Nemesi Ifjak Kollégiumát**, melyben az oktató-nevelő munkát – a teljes bizalmát élvező – piaristákra bízta. 1762. november 15-én vonulnak be a **Collegium Pauperum Nobilium**-ba. **Migazzi** magának tartja fenn a

kollégiumi felügyeletet. Elkészíti a kollégium működésének részletes szabályzatát, a "*Leges Migazzianae*"-t. Eszerint a tanítás célja a tiszta és elegáns latinság elsajátítása. A növendékeket a régi csoportbeosztás fölhasználásával három osztályba sorolja:

I.: minores, maiores és principisták;

II.: grammatisták és szintaxisták;

III.: poéták és rétorok.

A többi tárgyat szünet- és vasárnapokon mint rendkívüli tárgyakat tanulják.

Migazzi bíboros *"hogy megvizsgálja, mekkora előhaladást tettek kollégiumának növendékei az auktorok magyarázásában, történelemben, franciában, földrajzban, jellemábrázolásban és a számtanban "meghívta a vizsgára" a váci kanonokokat és rendtársainkat, valamint különösen a bécsi Theresianum jezsuita rektorát társával együtt. ... Megkérdezte tőlük, hogyan vélekednek az ifjakról. A rektor fejbőlintással helyeselte az ifjak előhaladását. Mondd – mondta rámosolyogva a püspök –, meg kell vallani, a ti bécsi tanítványaitok fényesebbek, az enyémekek szegényesebbek, de tanultabbak."*

Migazzi bíborost váci tartózkodásakor többször fölkeresi a piarista tartományfőnök. A püspök nemcsak szívélyesen fogadja, hanem köszönetet mond neki a kitűnő és gondos tanárokért. Azonfölül kéri, hogy a tartományfőnök gondoskodjék francia nyelvet tanító tanárról. A kérés teljesítéseként kerül Vácra a piaristák egyik legműveltebbnek tartott tagja, **Keszthelyi László**.

Migazzi bíboros a rákövetkező évben - midőn visszatér Vácra – magasfokú elismerését e szavakkal fejezte ki: *"Sokat tettetek..." "...tanító szerzeteseink mind a kollégiumban, mind a Konviktusban azon fáradoztak, hogy ha jön a püspök, nála akadémiai és plautusi darabokkal szerezzenek érdemeket. ... pedig mielőtt a saját házába vitték volna, fiait látogatta meg és ahogy szokta, mindent megvizsgálván, helyben hagyott mindent..."*

1762-ben állítja össze **Tapolcsányi Gergely** tartományfőnök Vácott **Kőszeghy Szaniszló** házfőnök, **Desericzky Ince** és **Léday Lénárd** piarista atyák közreműködésével a piarista iskolák tanulmányi rendjét, mely természetesen a váci iskola életére is hatással van. Ez a tanulmányi rend lesz az első **Ratio Educationis**nak.

1764. Migazzi bíboros gondossága és szervező módszere annyira eredményes volt a magyar ifjúság nevelésében, hogy Pest Vármegye vezetői is szükségesnek tartották, hogy köszönetet mondjanak ezért. A püspök meghatódott a magyar lélek háláján és könnyezni kezdett. *"Az ifjúság gondos nevelését mieinkre bízva eltávozott Bécsbe."* Méltán büszke munkája eredményére. Ennek tudatában hívja meg **Mária Terézia királynőt** és családját egy váci látogatásra. A királynő elfogadja a meghívást és augusztusban érkezik Vácra kíséretével együtt, hogy megtekintse a város értékeit – köztük az ifjúságot.

1764. augusztus 28-án látogatja meg **Mária Terézia királynő** intézetünket. Megtekint egy **Plautus darabot** is a diákok előadásában. Erre az alkalomra készül a rendház második ékes bejárata. A királynő a látogatás nyomán egyetért kegyeltje véleményével és egy újabb intézményt hív életre adományával: a **Theresianum**-ot. Ennek vezetését szintén a piaristákra bízta.

1767. november 2-án kezdődik meg a tanítás a Theresianumban. Helye először a püspöki palota épülete, majd a Duna-parton egészen új épületet emelnek erre a célra, melyben 1777-ben

indul meg a tanítás. Igazgatói és lelkes munkatársai rövidesen az ország első helyen álló nevelőintézetei közé emelik.

1777. évi tanterv szerint ötosztályossá lesz az iskola.

1782-ben gróf Migazzi Kristóf bécsi érsek adományából átépítik a gimnázium **Konstantin tér felőli homlokzatát**.

Intézményeink – és több más intézmény – többszörösen mutakozó eredményei felhívják a bécsi udvar figyelmét az ország igazi értékeire. A politikai hatalom megteszi az első lépéseket, hogy ezeket birtokba vehesse. Az egyéni kezdeményezések kora után elérkezik az állami beavatkozás kora, mely az iskolát a politika eszközének tekinti. Minthogy ez a szembenállás elvi ellentétből fakadt, az állandó támadásokból eredő veszélyeztetettség helyzetébe taszította – sok más intézménnyel együtt – a piaristákat.

1784-ben II. József felozlatja a **Theresianum**-ot annak ellenére, hogy a kereslet egyre inkább növekedik iránta. **II. József** az eddigi anyagi alap használata helyett a tandíjfizetést írja elő, és ezzel ügyesen megtizedeli a tanulólétszámot. Más rendeleteivel az erkölcsi alap hitelességét kérdőjelezi meg, az egyházi ügyekbe való beleszólásaival az egyházi szervezet széthullását célozza. A legszembetűnőbb változást katonai terveinek valóra váltása okozza Vácott.

1785. június 17-én királyi biztosok jelennek meg, és **kaszárnyának** foglalják le a rendházat és a templomot a törökök ellen tervezett hadjárat előkészítéseként. A királyi biztosok a domonkosokat arra kényszerítik, hogy egy nap leforgása alatt távozzanak a városból, a piaristákat pedig arra, hogy összes felszerelésükkel a helyükre költözzenek. Az egy évre tervezett és ígért igénybevétel tizenegy éven át tart.

1796-ban térhetnek csak vissza a piaristák a saját épületükbe, de akkor is csak nagy küzdelmek árán. A visszatérést segíti a tanulólétszám újbóli növekedése és egyes vármegyék (Pest, Nógrád, Hont, Bars) intézkedései gyermekeik oktatásának előmozdítása érdekében. **Laffcsák János** váci kanonok 600 forintot ad az intézet helyreállítására.

1798-ban József nádor utazásai során ellátogat Vácra is. **Szablik István** piarista léggömb felbocsátásával teszi emlékezetessé az eseményt. 1798. augusztus 3-án a nádor *"ebéd előtt megnézte a székesegyházat és a püspöki palotát, melynek térségében Szablik István, a fizika tanára által készített léggömböt, melynek átmérője két láb volt, felszállás közben élvezettel megnézte..."* Az eseményt úgy is tekinthetjük, hogy a II. József által szétrombolt iskolarendszer helyébe egy új lép, melyben a fizika oktatása jelentősebb szerepet kap. A piaristák ezt felismerik, és máris felhasználják a benne rejlő lehetőségeket. Szablik István tanítványait, a jövődi piarista fizikatanárokat Pestre viszi és bemutatja őket az egyetem fizika professzorának, aki új kísérleteket mutat be nekik.

1806-ban jelenik meg az új oktatási törvény, a második **Ratio Educationis**, melynek értelmében ismét hatosztályos lett a gimnázium az addigi öt helyett.

1809. szeptember 10-től 1810. június 18-ig a napóleoni háborúk miatt ismét lefoglalják az intézetet hadikórháznak. Az osztályok a városban különböző helyeken és a volt domonkosrendi cellákban nyernek elhelyezést ezalatt. Az ezzel járó rombolás költségei is a piaristákat terheli. A visszaköltözés után a tanítás rendszeresen folyik, csak a magyar nyelv hangsúlyozottabb tanítása miatt érik kisebb-nagyobb támadások az iskolát.

A háborús nehézségek anyagi vonatkozásban is mutatkoznak, de nem marad el a nehézségekkel küzdők segítése sem. Az iskola fűtését a tüzelőfára való pénzgyűjtés útján biztosítják. A fűtési díjat *"november első napjaitól kell befizetni... kivételt képeznek a szegényebbek és az árvák, név szerint: Sánta István, Bielek János, ..."* Akik tehát rászorulnak, kevesebbet fizetnek, vagy ha magukra vállalják egyes feladatok rendszeres végzését, akkor semmit. Az utóbbiak közé tartoznak a kredenciálisok, vagyis azok a rászoruló, szorgalmas diákok, akik a rendházban laknak, és bizonyos szolgálatokat látnak el a ház életében.

A mozgalmas idők más feladatok elé is állítják a piaristákat. Jellemző például a következő diáknak az esete. A felvételre jelentkező diák a piarista gimnáziumtól kapja meg a talán az életét megmentő segítséget. Az igazgató a következő levéllel fordul a jelentkező diák apjához:

"A váci Gimnázium Igazgatója Czinkó Andrásnak üdvözlétét küldi.

Uraságod fia, Czinkó András, 1805. november 24-én Jászberényből, ahol valamennyi ideig betegen feküdt, Vácra jött legyengülten, pénz nélkül, ruha nélkül, könyvek nélkül, és iskolai bizonyítvány nélkül. Könyveivel és bizonyítványával együtt ellopták minden ruháját, és azon kívül ami rajta volt. Betegségtől, éhségtől és a hidegtől gyötörve alig tudott beszélni, mégis azt kérte, hogy vegyem fel az iskolába. Megkönyörültem rajta remélvén, hogy jól viselkedik. Nem volt senki, akivel haza küldhettem volna, ebben a cudar időben féltem őt elküldeni, hogy el ne pusztuljon az úton. Szereztem neki szállást 10 forintért, amiért fűtést, világítást és mosást kap. Élelmét kegyelemből megkapja, de ebben a drágaságban alig szed össze elegendő kenyeret, sőt Uraságod, ha nem mint fiát, hanem idegent látná meg lesóványodottan, sápadtan, csonttá aszottan, kihullanának a könnyei. Gondoljon arra, hogy Ön az apja és mihamarább elsősorban fehérneműt és valami ételmezt küldjön neki; aztán szállásadónőjét, ha nem is írásban, legalább hírvivő útján biztosítsa, hogy a 10 forintot szívesen megfizeti időben.

Közben én gondját viselem a fiúnak és nem hagyom, hogy az éhségtől, vagy a ruhátlanságtól elpusztuljon. Remélem, nagyon hamar megkapom az Ön válaszát, mert hiszem, hogy Ön, az apja, nem fogja megengedni, hogy ennek a fiúnak szeretetében és segítségében bárki is fölülmúlja.

Vác, 1805. november 27-én Bolla Márton igazgató"

1831. évi országos kolerajárványt erősen megérzi az intézet.

1839-ben létesül a váci fizikai szertár annak nyomán, hogy az 1830-as rendi káptalan felhívja a közösségek figyelmét a fizikaoktatás korszerűsítésére. A rendi központ 227 forint értékben szerez be villanymotort és a magyaróvári házfőnök adományából gondoskodik a további beszerzések fedezetéről. Később is jelentős adományokkal biztosítják a fejlődés lehetőségét.

1842-ben az ország belső politikai nyugtalansága eljut a váci diáksághoz is. Amikor 1842. július végén befejezve a tanévet a gimnazistákat hazaküldik, a líceum diákjai belekeverednek a város belső zavargásaiba, aminek következtében néhányukat *"a városházára vitték, megverték, aztán elengedték. Ezzel helyreállt a rend."*

1848. június 17-én hirtelen megszakad a tanítás. A **szabadságharc** zászlaja alá áll sok diák, piarista kispap és tanár. A váci piarista rendház lesz a rendben kibontakozó forradalmi lelkesedés gyújtópontja, majd a visszarendeződés után az újrakezdés színtere. A váci csaták idején elnéptelenedik a rendház. Egyes tanárok Cselőtén húzzák meg magukat. A gimnázium épülete két éven át hadikórháza lesz az orosz és osztrák sebesülteknek.

1850-ben indul meg ismét a tanítás, az új oktatási rendszer szerint négy osztállyal.

1870-ben nyílik meg az ötödik, **1871-ben** a hatodik osztály.

Váry Gellért írja a Historia Domusban, melyet **1877-től** már magyar nyelven vezet:

"Az áramlat, mely hazánk földén az 1861-ki év óta fölülkerekedett egyáltalán olyszerű, mely a papságnak tevékenységét a közélet minden teréről leszorítani iparkodik. E törekvésnek misem világosabb bizonyítéka, mint az országgyűlés alsó házában azon törvényjavaslata, miszerint még egyéb polgári állás nem ellenkezik avval, hogy valaki képviselő lehessen a szerzetesség avval teljesen összeegyeztethetlen. A felső ház már ejtette e már-már törvénynyé válandó czikken azon módosítást, hogy kivéve az öt tanítórendnek tagjait."

A váci piarista iskolának létéért kell küzdenie, ehhez nagy erőfeszítésre van szüksége minden téren. Ugyancsak a Historia Domusból:

"De hiába! a szélsőségig hajtott követelés bálványá lett az időszaknak, melyben e sorok írvák, s annak ha valaki meg akart felelni, mi egyéb következménye lett rá nézve, mint lelki és testi erőinek avagy élete idejének oly mértékben való igénybe vétele, hogy a fölűdítésre úgyszólván már majd gondolni sem lehetett. Valóban a tanulmányok sokasága és terjedelme ólomsúlyúvá nehezítette már a tanítás ügyét mind a tanítók, mind a tanulókra nézve."

1871. A váci gimnázium tevékenységének körét kiszélesítik. Egyes tantárgyakból nyíltkörű előadásorozatot indítanak a gimnázium tanárai bárki érdeklődő számára ingyen:

"A nagygymnasium tanári testülete azon hitben, hogy sokaknak hasznos szolgálatot teend, hazafiúi készséggel áldozá fel szabad óráit a beálló téli hónapokban a felnőttek oktatására. Az előadásokban minden felnőtt egyén polgári állás, nem és vallás különbségre való tekintet nélkül ingyen vehet részt; mire nézve 1871. évi november hó 9-én tisztelettel felhívta a város t. cz. fiait és leányait, hogy a tartandó előadásokban minél nagyobb számmal résztvenni szíveskedjenek. Az előadások a nagy-gymnasiumi épület egyik tantermében következő rendben fognak tartatni: vasárnap délelőtt 10-11-ig polgári számvetésből, 11-12-ig természetrajzból, délután 4-5-ig természettan és vegytanból, ügyirati irálytanból 5-6-ig, végre szombaton esti 6-7-ig földrajzból."

1873-ban ismét kolerajárvány zavarja meg a tanítás menetét. A piaristák segítőkészsége nem áll meg az iskola falainál. Elkészítik a gyógyszert és ingyen adják mindenkinek. A Historia Domus erről így tudósít:

"Miután az epemirigy májustól kezdve már harmadik hónapja, hogy városunkban erősen dühöng, a mi házunk is az emberbaráti szeretettől indítatva, a kolera elleni gyógyszert nagyon értékebe megcsináltatta, és minden díj nélkül a jelen járványban szenvedők között kiosztatja, kik a közlött utasítás szerint a gyógyszert azonnal használták, azok közül tudunkra eddig egy sem halt meg. A kolerának gyógymódja következő: Egy itce borszeszbe három lat kámfor felolvasztván (spiritus vini camfora saturatus) abba keverni kell hat drachma liquor anodinus mineral Hoffmanni-t, és kilenc csepp Laudani puris-t, s ezen vegyítékből a gyengébb-korú betegnek 15 cseppet, a korosoknak 24-25. Törött, darabka cukorra csepegtetvén minden 10 percben beadni, utána haladéktalan egy finzsával, jó meleg fenyőmag, vagy ennek nem léttére, bodza és kámomilla virágból készített theát megitatni, s jól betakart betegnek hasa, keze, és

lábára megmelegített zab borogatást használni, melyek a beteget üdvös izzadságba hozván, megszűnik a hányás és a görcs, s ezzel a kolera ereje is megtöretik."

1876. Öntudattal figyelnek föl a kor piaristái arra, hogy koncertet először a váci piaristák tartanak, mégpedig tanárok szereplésével. Mögötte ott volt a jótékonykodás is: az árvízkárosultak megsegítése.

"Voltak ugyan már ének és zenebeli előadások a tanuló ifjúság részéről a kegyesrend különféle gimnasiaiban, a tanévi zárünnepélyek alkalmával de hangverseny (concert), melyben maguk a tanárok szerepeltek, csak 76-ban Vácson történt először. Hogy ilyesféle a régiekben nem teremhetett, s hogy már 76-ban végbe mehetett, annak oka azon neveletésben rejlett, melyben a rend ezidő szerinti újabb tagjai részesültek."

1880-ban lehet nyolcosztályossá az intézet Petróczy László kartali plébános alapítványából. Megnyílik a hetedik és a nyolcadik osztály.

1881-ben tartanak először érettségi vizsgákat.

A kifejlődő gimnázium anyagi gondjain nagyon sokat segít a piaristából lett új váci püspök: **Schuster Konstantin** (1877–1899). Kétszer volt a váci rendház tagja: 1835/36-ban itt volt studens, 1841-től 1843-ig pedig a grammatica tanára.

1893-ban az intézet már szűknek bizonyul a tanulók befogadására. Sem rajz-, sem tornaterme nincs. Schuster Konstantin váci megyéspüspök 43 ezer forint költséggel új épületszárnyat és benne torna- és rajztermet építtet. Ekkoriban a főgimnáziumban az egyházmegye papjai közül többen is tanítanak. Ez a tény, valamint a püspökség anyagi támogatása kérdéssé teszi az intézet piarista jellegét. A rend csak hosszas vita és küzdelem árán tudja megtartani saját kezelésében az iskolát.

1896-ban ünnepli az ország a honfoglalás millenniumát. Kiállításon mutatják be ekkor többek között az oktatás helyzetét is. Bár 15 ezer kötetes az iskola könyvtára, mégis a fizikai eszközöket tartják bemutatásra érdemesnek. Nem csoda, hiszen még 1697-ben készült szemléltető eszköz is akad közöttük. A kiállítás bírálóbizottsága kiállítási érem odaítélésével jutalmazza a váci piaristákat.

A XX. század első évtizede nem annyira iskolai, mint országos politikai és egyetemes rendi szempontból mozgalmas. Az egyházellenes politikai erők tevékenységének megerősödése az ellenállás megerősödését váltja ki. Nemzetközi szempontból az egyház belső rendjének megszilárdítására tett intézkedések érzékenyen érintik az úgyis állandó támadásnak kitett magyar piarista rendet. Jelentékeny erők mutatkoznak a piarista érdekeket védők sorában is, így egységes és erős marad a rend.

Az első világháború kitörése és lefolyása azonban mind anyagi, mind szellemi téren állandó gyengülést okoz.

A tanárokat időnként behívják katonának, őket helyettesíteni kell. A férfilakosság katonai bevonulása miatt nagyon le kell csökkenteni a karbantartásokat és építkezéseket, vásárlásokra pedig alig lehet gondolni.

1919. A háború végeztével kitör a forradalom, majd a Tanácsköztársaság rendszere a maga diktatúrájával és terrorral az iskolai életet a saját szolgálatába akarja állítani, az egyházi tevékenységet pedig nagy fokban korlátozza.

A váci piarista gimnázium új vezetőt kap, életét pedig kizárólag az állami törvények alapján szabályozzák. A gimnázium nevéből törlik a Kegyes-Tanítórendi szót. Az intézmény új neve: Váci Főgimnázium. Élére "iskolavezető"-t állítanak **Divényi Gyula**, kilépett piarista személyében, akit később a rend már nem fogad vissza tagjai sorába. Egy írás ebből a korból:

"A VÁCZI KEGYES-TANÍTÓRENDI FŐGIMNÁZIUM IGAZGATÓSÁGA

Igazolvány

Alulírott a váci főgimnázium vezetőtanítója hivatalosan igazolom, hogy Agárdy Gyula, aki a váci főgimnáziumnak volt 1918-19 tanévben rendes tanára, a tanácsköztársaság rendelete szerint megkívánt kilépési nyilatkozatot nem írta alá és így tanári állását elveszítette, a csehektől megszállott területről való, Nyitra m. és haza kíván utazni.

Kelt Vácson 1919. július 15-én Divényi Gyula iskolavezető"

A Tanácsköztársaság és rendszerének megszűnte után új életet kell kezdeni rendi és iskolai téren egyaránt. Az egyházellenesség politikája korának egy lélegzetvételyi szünetét jelenti a két világháború közötti időszak. Anyagilag lerongyolódott, kicsivé vált országban próbálja a váci Piarista Gimnázium is folytatni a tanító és léleknevelő munkát. Az elmúlt idő tapasztalatai nem elkeseredettséget, hanem inkább tettvágyat eredményeznek.

A háború által sújtott családok megsegítését szolgálja a Hadiárva konviktus, amelynek élére **Rassovszky Kálmán** piarista kerül. Ezt a későbbiekben is a piaristák vezetik.

A trianoni békekötéssel kapcsolatban felállított Határmegállapító Bizottság részére a gimnáziumból akarnak egyes városi eljárók három tantermet átadni. Szerencsére inkább a tanítás folyhat tovább azokban...

1922-től az iskolai élet állandóan jelenlévő részévé lesz a cserkészcsapat. A 192. sz. Erdősi Imre Cserkészcsapat a II. világháborút követő időig fennáll. A "*branyiszkói hős*" piarista tanár neve jelzi a nevelési és a keresztény célokat, melyeket mind az évi munkában, mind a nyári táborok idején férfias lelkesedéssel és fiatalos nagyot akarással gyakorolnak a tagok.

1924-ben kerül sor a csapatzászló elkészítésére, majd felavatására.

1923-ban a végzett diákok alapítják meg az országban elsőként a **Váci Piarista Diákszövetséget**. Céljuk: a piarista rendhez való hűséges ragaszkodás, a hazaszeretet, vallásosság és összetartozás ápolása, valamint az iskola jelenlegi és volt diákjainak erkölcsi és anyagi támogatása. Iparkodnak az életben is megvalósítani a rég elhagyott iskola nevelési elveit. Neves diáktársaikra is emlékeznek 1941-ben, amikor az új gimnáziumi épület dísztermében **Dr. Sebes Ferenc**, **Dr. Kisparti János** és **Dr. Tragor Ignác** képeit leplezik le ünnepélyes közgyűlésükön.

1932-ben hosszú tárgyalások után rendeződnek a gimnázium függő és közjogi kérdései, minek értelmében a gimnázium egyedüli fenntartója a Magyar Kegyestanítórend, míg a váci püspökség és Vác város anyagi hozzájárulásukkal az intézet jötevői.

1940. április 24-én kezdődhet meg az új gimnáziumi épület építése az előző évi jóváhagyott költségvetés alapján kiutalt összegből és a rend hozzájárulásából. Az új gimnáziumi épület tervezője **Hüttl Dezső** műegyetemi tanár, és **Huber Miklós** építészmérnök.

1941. szeptember 7-én kerül sor az új épület megáldására. Az ünnepi szentmise celebránsa **Zimányi Gyula** tartományfőnök, az épület megáldását **Dr. Kovács Vince** püspök végzi.

Az **1940/41-es** tanévben indul meg a váci Piarista Gimnázium diáklapja: "A mi lapunk". E lapszerkesztői tevékenység később még bővül is, hiszen bekapcsolódnak a budapesti, majd a tatai Piarista Gimnázium diákjai is. A lap a szerkesztők bevallott célja szerint "hű tükörképe a gimnázium szellemi életének. Iparkodnak megbecsülni, megbecsülésüknek hangot is adni, *"ami múlt, de egyúttal szent, ami érték és ami valóban magyar"*.

1943/44-es tanévben kezdi meg működését a Váci Piarista Diákotthon, mivel a Szent József fiúnevelő intézet és a Jeszenszky intézet már szűknek bizonyul.

A háborús évek egyre közelebb hozzák a békés viszonyok megszűnésének idejét egyúttal az egyházellenes politika érvényesülését is.

1944. december 8-án veszik birtokukba Vácot az orosz csapatok. Előzőleg még szabályosan megkezdődik szeptember elején az iskolai munka, bár ezt az állandósuló légiriadók egyre lehetetlenebbé teszik. A front közeledik. A bejáró tanulók többször nem jelennek meg. A vidéki szülők közül egyre többen viszik haza gyermekeiket. Október 29-én beáll a kényszerszünet.

1945. február 1-én indulhat meg ismét a tanítás. A gimnázium épülete még hadikórház, ezért a rendházban rendez be az iskola két szükségtantermet. Két-két osztályt összevonva, délelőtt és délután felváltva tanítanak. Április elején, amikor a tanulólétszám 200 fölé emelkedik, már minden osztálynak külön kezdődik a tanítás. A hónap végére visszakerül a régi épület is. A háborús mozgások a tanári kar változásaiban is megmutatkoznak, de tanárhiányról nem lehet panaszkodni.

Az új rendszer új iskolapolitikát folytat. Megszünteti a nyolcosztályos gimnáziumot. Így iskolánk négyosztályos gimnáziummá sorvad. Az addigi alsós diákok pedig bekerülnek a nyolcosztályos általános iskolai rendszerbe.

1946. március 5-én megnyitja kapuit a dolgozók gimnáziuma.

A keretek megváltozása, tehát a legyengítés után jön a halálos döfés:

1948. júniusában az egyházi iskolák államosítása.

A piaristák megtanulták az 1919-ben feladott történelmi leckét: egyetlen váci piarista tanár sem vállal állami szolgálatot addig, amíg két év múlva a szerzetesrendek feloszlata is meg nem történik.

1948-50. között már az államosított iskolában folyik a tanítás, az állam által kinevezett tanárok révén. A piarista szerzetesek eltávolítása alól csak a hitoktatást végző Ludmány Antal kap még egy évig fölmentést.

1950. augusztus 31-én felsőbb utasításra az állami gimnázium a Sztáron Sándor nevet veszi föl.

1951/52-es tanévben az államosított intézetben megnyílik az első gépipari technikai osztály, felépül a tanműhely (később bővítik).

1952-ben a Sztáron Sándor Gimnázium átköltözik az időközben államosítás alá kerülő Papnevelő Intézet épületébe. A hajdani piarista épületegyüttes teljesen a gépipari technikum kezelésébe kerül, mely 1955-ben Löwy Sándor nevét veszi föl. (Sztáron Sándor és Löwy Sándor a váci börtönben 1929-ben meghalt kommunisták voltak.)

1964-ben a Sztáron Sándor Gimnáziumban megemlékeznek a gimnázium alapításának 250. évfordulójáról.

1967-ben a túlszűfolttság miatt a Sztáronból kiválik a későbbi egészségügyi szakközépiskola, ami a Géza király térre költözik új épületbe. (Onnan 1986-ban költözik tovább a kórház mellé.)

1989-ben a gimnázium nevet változtat, Sztáron Sándor helyett Madách Imre nevét veszik fel és megemlékeznek a gimnázium alapításának 275. évfordulójáról.

1991-ben a főépület északkeleti szárnyában beépítik a tetőteret és 5 nyelvi osztályt alakítanak ki a Löwyben.

1993-ban a Löwy szintén nevet változtat és egykori tanára, Boronkay György nevét veszi föl.

1994-ben a városi önkormányzat a Madách Imre Gimnázium alapításának évét 1948-ban rögzíti. A Boronkay kollégiuma, ami eddig a Konstantin téren működött, kiköltözik a Szerűskertbe.

1996-ban a Madách Imre Gimnázium a Szerűskertbe költözik.

2003-ban a Boronkay is kiköltözik a Szerűskertbe.